

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA “BĒRZIŅŠ UN CITI pret LATVIJU”

(Iesniegums Nr.73105/12)

SPRIEDUMS

Konvencijas 1.protokola 1.pants • Tiesības uz īpašumu • Nesamērīgs vairāk nekā desmit gadu ilgs liegums iesniedzējiem piekļūt un izmantot viņiem piederošu zemes gabalu • Kompensācijas vai cita veida atlīdzinājuma trūkums

STRASBŪRA

2021.gada 21.septembris

GALĪGS

21/12/2021

Šis spriedums saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu ir kļuvis galīgs. Tajā var tikt veiktas redakcionālas izmaiņas.

Lietā “Bērziņš un citi pret Latviju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), sanākusi kā Palāta šādā sastāvā:

Síofra O’Leary, priekšsēdētāja,

Ganna Yudkivska,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Lətif Hüseyinov,

Lado Chanturia,

Mattias Guyomar, tiesneši,

Daiga Rezevska, *ad hoc* tiesnese,

un *Victor Soloveytchik*, nodaļas sekretārs,

ņemot vērā:

2012.gada 7.novembrī atbilstoši Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantam Tiesā iesniegto trīs Latvijas pilsoņu iesniegumu (Nr.73105/12) pret Latvijas Republiku;

lēmumu informēt Latvijas valdību (“Valdība”) par iesniegumu;

lēmumu noraidīt Valdības lūgumu par iesnieguma pieņemamības izvērtēšanu atsevišķi;

lietas dalībnieku apsvērumus,

ievērojot, ka no Latvijas ievēlētais tiesnesis Mārtiņš Mits nevarēja piedalīties lietas izskatīšanā (Tiesas reglamenta 28.punkts) un 2021.gada 7.jūnijā Palātas priekšsēdētāja nozīmēja Daigu Rezevsku kā *ad hoc* tiesnesi (Konvencijas 26.panta 4.punkts un Tiesas reglamenta 29.punkta 1.punkts),

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2021.gada 31.augustā,

pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts augšminētajā datumā:

IEVADS

1. Lietas pamatā ir sūdzība atbilstoši Konvencijas 1.protokola 1.pantam, ka iesniedzējiem tika liegta piekļuve viņu kopīpašumā esošajam zemes gabalam, kas atrodas aizsargjoslā ap ūdens ņemšanas vietu, un tā lietošana, par ko viņiem netika ne izmaksāta kompensācija, ne piešķirts cits zemes gabals.

FAKTI

2. Iesniedzēju saraksts ir pievienots pielikumā. Iesniedzējus līdz 2020.gada 14.oktobrim, kad iesniedzēji atsauc pilnvarojumu, pārstāvēja I. Bērziņa. Iesniedzēji neiesniedza nekādus apsvērumus vai prasības attiecībā uz taisnīgu atlīdzību, taču viņi iesniedza pieprasīto informāciju par faktiem un dokumentus.

3. Valdību pārstāvēja tās pārstāve K.Līce. Valdība nesniedza apsvērumus par lietas būtību.

4. Lietas faktus, kā tos iesniedza puses, var apkopot šādi.

I. IESNIEDZĒJU ZEMES GABALA IEGĀDE UN TAM NOTEIKTIE IEROBEŽOJUMI

5. 2004.gada 28.-30.novembrī iesniedzēji iegādājās Garkalnes novadā esošo zemes gabalu “Liezeri” (ar aptuveno platību 66,760 m²). Lai arī tas atradās mežā, attiecīgais ieraksts ietvēra norādi, ka šī zemes gabala izmantošana ir atļauta “zemnieku saimniecības vajadzībām”. 2005.gada 6.janvārī iesniedzēji nostiprināja savas īpašuma tiesības uz šo zemes gabalu zemesgrāmatā. Attiecīgajā ierakstā nebija norāžu par ūdens aizsargjoslām.

6. 2005.gada rudenī pirmais iesniedzējs, apskatot īpašumu, konstatēja, ka tas ir iežogots un tajā ir uzstādīta zīme par aizliegumu atrasties šajā teritorijā.

7. Iesniedzēji vērsās vairākās iestādēs, lūdzot sniegt informāciju par viņu kopīpašumā esošajam zemes gabalam noteiktajiem ierobežojumiem.

8. 2005.gada 17.novembrī Garkalnes pagasta padome (vēlāk Garkalnes novada dome) (“Novada dome”) viņus informēja, ka atbilstoši piemērojamajam regulējumam (skatīt turpmāk 50.rindkopu) ap ūdens ņemšanas vietu (zināma kā “Rembergi”) ir paredzēta stingra režīma aizsargjosla. 2003.gadā tika sagatavots projekts, lai izveidotu šo aizsargjoslu un ap to bija izbūvēts žogs. Iesniedzēju kopīpašumā esošais zemes gabals atradās šajā aizsargjoslā. Visbeidzot tā kā valsts bija noteikusi ierobežojumus saimnieciskās darbības veikšanai iesniedzējiem piederošajā īpašumā, iesniedzēji tika uzaicināti uz sanāksmi, lai “atrisinātu no iepriekš minētā likuma izrietošās problēmas”.

9. 2007.gada 19.jūlijā kompetentā ministrija vēstulē iesniedzējiem izskaidroja ierobežojumus, ko nosaka īpašumiem, kas atrodas aizsargjoslā ap ūdens ņemšanas vietām (skatīt piemērojamo regulējumu 50.–59.rindkopā). Ministrija norādīja, ka šie ierobežojumi izrietot no likuma un esot saistoši neatkarīgi no tā, vai tie ir tikuši reģistrēti zemesgrāmatā (skatīt turpmāk 60.rindkopu). Visas aizsargjoslas esot bijis jānorāda teritorijas plānojumā (skatīt turpmāk 51.rindkopu). Tomēr tobrīd Novada dome vēl nebija apstiprinājusi teritorijas plānojumu.

II. TERITORIJAS PLĀNOJUMS

10. 2002.-2003.gadā tika veikti atsevišķi pasākumi, lai ap ūdens ņemšanas vietu “Rembergi” izveidotu aizsargjoslu. 2003.gada 26.februārī Novada dome apstiprināja tās robežas (skatīt turpmāk 29. un 31.rindkopu). Tiesas rīcībā nav pietiekamas informācijas, lai noskaidrotu, vai iesniedzēju kopīpašumā esošais zemes gabals atradās šajā aizsargjoslā. Lai gan ap ūdens ņemšanas vietu “Rembergi” izveidotā aizsargjosla sākotnējā teritorijas plānojuma dokumentos ir norādīta, nav ne rakstveida, ne grafisku norāžu par to, ka tā iesniedzēju iesniedzēju kopīpašumā esošajā zemes gabalā vai to ietver. 2006.gada novembrī kompetentā ministrija apturēja pirmo teritorijas plānojumu (pieņemts 2004.gada decembrī), pamatojoties uz tā neatbilstību

vairākām tiesību aktu prasībām. Vēlāk Novada dome šo plānojumu atcēla. Turklāt vairākas personas vērsās Satversmes tiesā, apstrīdot šo teritorijas plānojumu daļā, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi (lieta Nr.2006-09-03). 2007.gada 8.februārī Satversmes tiesa nosprieda, ka teritorijas plānojums, ciktāl tas attiecas uz teritoriju ap ezeru, neatbilda Satversmes 115.pantam (tiesības dzīvot labvēlīgā vidē), un atzina to par spēkā neesošu ar atpakaļejošu spēku.

11. 2006.gada 28.jūnijā Novada dome, grozot agrāku lēmumu saistībā ar citu īpašumu, pieņēma 2006.gada lēmumu Nr.35. Saskaņā ar grozījumiem Aizsargjoslu likumā iesniedzēju kopīpašumā esošajam zemes gabalam tika noteikta stingra režīma aizsargjosla. Noteiktie ierobežojumi attiecās uz visu iesniedzējiem piederošo īpašumu. Līdz ar to turpmāk pie zemes gabala atļautā izmantošanas veida tika norādīts “īpaši aizsargājama dabas teritorija, kurā aizliegts veikt saimniecisko darbību”. Šie ierobežojumi bija jānorāda attiecīgajos plānojumos, un ietvertā platība bija jāaprēķina un jānorāda zemesgrāmatā par Rīgas pilsētas ūdensapgādes uzņēmuma līdzekļiem.

12. Ap ūdens ņemšanas vietu “Rembergi” izveidotā aizsargjosla kā tāda, kas iesniedzās iesniedzēju kopīpašumā esošajā zemes gabalā un to pilnībā ietver, grafiski pirmo reizi tika norādīta 2007.gada 18.decembrī, kad Novada dome apstiprināja vispārīgo teritorijas plānojumu 2007.-2019.gadam, izdodot 2007.gada pašvaldības saistošos noteikumus Nr.12. Nav norāžu par to, ka šī aizsargjosla būtu norādīta rakstveidā. Saistošie noteikumi stājās spēkā 2007.gada 29.decembrī.

13. Vēlāk ap ūdens ņemšanas vietu “Rembergi” izveidotā aizsargjosla kā tāda, kas iesniedzās iesniedzēju kopīpašumā esošajā zemes gabalā un to pilnībā ietver, rakstveidā un grafiski tika norādīta 2009.gada 16.decembrī, kad Novada dome apstiprināja galīgo teritorijas plānojumu 2009.-2021.gadam, izdodot 2009.gada pašvaldības saistošos noteikumus Nr.23. Šie saistošie noteikumi stājās spēkā 2010.gada 16.janvārī.

III. TIESVEDĪBAS

A. Tiesvedība par 2006.gada lēmumu Nr.35

1. Tiesvedības uzsākšana un pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas sākotnējie nolēmumi

14. 2007.gada 11.jūnijā pirmais iesniedzējs vērsās administratīvajā tiesā, apstrīdot 2006.gada lēmumu Nr.35. Viņš lūdza arī kompensāciju. 2009.gadā tiesvedībā kā lietas dalībnieki iestājās arī otrais un trešais iesniedzējs.

15. 2009.gada 23.novembrī pirmās instances tiesa un 2010.gada 2.decembrī apelācijas instances tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu, to atzīstot par prettiesisku, taču noraidīja prasību par kompensāciju. Iesniedzēji iesniedza Augstākās tiesas Senātā (“Senāts”) kasācijas sūdzību.

2. *Senāta iesniegtie pieteikumi Satversmes tiesā par tiesību normas satversmību*

16. 2011.gada 10.oktobrī Senāts, pilnā sastāvā (astoņi tiesneši) izskatot iesniedzēju kasācijas sūdzību, nolēma vērsties Satversmes tiesā, lūdzot to izvērtēt Aizsargjoslu likuma 35.panta devītās daļas pirmā teikuma atbilstību Satversmes 105.panta ceturtajam teikumam. Tā ieskatā, iesniedzēju kopīpašumā esošajam zemes gabalam noteiktie ierobežojumi esot kvalificējami kā *de facto* atsavināšana, par ko iesniedzēji neesot saņēmuši kompensāciju kā to paredz nacionālie tiesību akti (skatīt turpmāk 54.rindkopu). Lai gan šī tiesību norma neierobežoja tiesības lūgt kompensāciju par tiešajiem zaudējumiem, izskatāmajā lietā iesniedzējiem šādi zaudējumi nebija radušies.

17. 2011.gada 4.novembrī Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu, pamatojoties uz to, ka Senāts nebija sniedzis juridisko pamatojumu (skatīt turpmāk 62.rindkopu). Senāts bija atsaucies uz Satversmes 105.panta ceturto teikumu, kas paredz atsavināšanas noteikumus, taču jēdziens “atsavināšana” attiecās uz īpašuma tiesību pāreju no personas uz valsti. Gadījumos, kas saistīti ar tiesību uz īpašumu ierobežojumiem, persona saglabāja savas tiesības uz īpašumu, taču vairs nevarēja tās brīvi izmantot. Nekādi tiesību uz īpašumu ierobežojumi nevarēja tikt kvalificēti kā īpašuma atsavināšana neatkarīgi no šādu ierobežojumu būtības un apmēra. Tādējādi attiecīgo tiesību normu nevarēja vērtēt Satversmes 105.panta ceturta teikuma kontekstā.

18. 2011.gada 19.decembrī Senāts, izskatot lietu pilnā sastāvā (astoņi tiesneši), vēlreiz nolēma vērsties Satversmes tiesā, atkārtoti uzsverot un papildinot savu iepriekš sniegto pamatojumu. Pat ja Satversmes tiesa uzskatītu, ka attiecīgā situācija nav kvalificējama kā atsavināšana, ierobežojumi, kas liedz iesniedzējiem izmantot viņiem piederošo īpašumu bez jebkādas finansiālas vai cita veida kompensācijas (piemēram, kompensācijas, ko piešķir formālas atsavināšanas kārtībā), bija nesamērīgi un līdz ar to pretēji Satversmes 105.pantam un/vai Konvencijas 1.protokola 1.pantam.

19. 2012.gada 17.februārī Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu, jo Senāts nebija pierādījis, ka izskatāmajā lietā bija piemērojama Aizsargjoslu likuma 35.panta devītā daļa un līdz ar to tas nebija tiesīgs iesniegt pieteikumu (skatīt turpmāk 63.rindkopu). Uz šo tiesību normu tiesvedībā nebija atsaukušies ne iesniedzēji, ne administratīvās tiesas. Administratīvais process attiecās uz iesniedzēju pieteikumu pret pašvaldību, un apstrīdētā tiesību norma neliedza administratīvajai tiesai izskatīt iesniedzēju pieteikumu. Iesniedzēji nebija lūguši kompensāciju no ūdensapgādes uzņēmuma, kura īpašumā atradās objekts, kam bija noteikta aizsargjosla, un kas piedalījās šajā tiesvedībā vienīgi kā trešā puse. Turklāt iesniedzēji bija tiesīgi lūgt kompensāciju par tiešajiem zaudējumiem saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 35.panta devītās daļas otro teikumu.

3. Senāta spriedums tiesvedībā par 2006.gada lēmumu Nr.35

20. Ar 2012.gada 8.maija spriedumu Senāts pilnā sastāvā (deviņi tiesneši) izskatīja iesniedzēju lietu un daļēji apmierināja viņu pieteikumu.

21. Vispirms Senāts precizēja, ka žogs ap īpašumu tika uzbūvēts vēl pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas. Iesniedzēji varēja lūgt žoga noņemšanu administratīvā procesa ietvaros, taču viņi to nebija darījuši. Tomēr šādi prasībai būtu bijis maz izredžu, kamēr īpašumu izmanto kā ūdens ņemšanas vietu. Šajā procesā nebija būtiski tas, vai žogs tika uzbūvēts atbilstoši būvatļaujai.

22. Attiecībā uz ierobežojumiem iesniedzēju tiesībām uz īpašumu Senāts atzina, ka šiem ierobežojumiem par pamatu bija tas, ka viņu īpašums tika izmantots ūdens ņemšanai. Šie ierobežojumi bija noteikti ar likumu (skatīt turpmāk 50.rindkopu) un tiem bija leģitīms mērķis, proti, aizsargāt citu personu tiesības uz piekļuvi tīram dzeramajam ūdenim.

23. Attiecībā uz apstrīdētā lēmuma atbilstību likumam zemāko instanču tiesas bija atzinušas, ka tas nebija pieņemts atbilstoši likumam. Aizsargjosla bija jānorāda teritorijas plānojumos, izdodot pašvaldības saistošos noteikumus (skatīt turpmāk 46., 48., 51. un 53.rindkopu). Vietējās pašvaldības nevar noteikt šādus ierobežojumus, pieņemot lēmumu (administratīvo aktu). Lai gan Senāts apstiprināja zemāko instanču tiesu secinājumus, tas vienlaikus norādīja, ka neatbilstības lēmuma pieņemšanas procesā nemainīja faktu, ka īpašums tika izmantots ūdens ņemšanai un ka ūdens ņemšanas vieta bija jāaizsargā.

24. Tādējādi nebija cēloņsakarības starp iesniedzējiem radīto kaitējumu un to, ka Novada dome nebija ievērojusi aizsargjoslas noteikšanas kārtību. Līdz ar to Senāts noraidīja iesniedzēju pieteikumu par nemantisko kaitējumu.

25. Tomēr Senāts atzina, ka ierobežojumi iesniedzēju tiesībām uz īpašumu, liedzot viņiem veikt jebkādas darbības un pat piekļuvi šim zemes gabalam, par to nesaņemot finansiālu vai cita veida kompensāciju (piemēram, kompensāciju, ko piešķir formālas atsavināšanas kārtībā), bija nopietni un ietekmēja viņu tiesību būtību. Vienlaikus pieteikumu atlīdzināt normatīvā akta radītu kaitējumu nevarēja izskatīt administratīvā procesa ietvaros. Iesniedzēji varēja vērsties ar šādu prasību vispārējās jurisdikcijas tiesās, kā arī lūgt kompetentajai iestādei iemainīt viņiem piederošo zemes gabalu pret kādu citu zemes gabalu.

26. Lai gan Senāts noraidīja iesniedzēju prasību par nemantisko kaitējumu (skatīt 24.rindkopu iepriekš), tas uzskatīja, ka administratīvajai tiesai ir jāizvērtē kārtība, kādā tika pieņemts apstrīdētais lēmums. Ņemot vērā, ka iesniedzēji bija izvirzījuši atsevišķus papildu argumentus par procesuālajiem aspektiem un tiesas tos nebija izvērtējušas, Senāts šajā daļā nodeva lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

27. Visbeidzot Senāts aicināja lietas dalībniekus apsvērt citas iespējas, lai atrisinātu starp tiem radušos strīdu, piemēram, noslēdzot administratīvo līgumu.

4. *Lietas par 2006.gada lēmumu Nr.35 atkārtota izskatīšana*

28. Atbilstoši Senāta 2012.gada 8.maija spriedumam, ar kuru lieta daļā tika nodota atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesā (skatīt iepriekš 20. un 26.rindkopu), 2013.gada 24.aprīlī apelācijas instances tiesa secināja, ka Novada dome nebija informējusi iesniedzējus par apstrīdēto lēmumu un viņus uzklaušījusi, tādējādi pārkāpjot nacionālos tiesību aktus (skatīt turpmāk 67.–68.rindkopu). Tomēr šie procesuālie pārkāpumi tika atzīti par nebūtiskiem, jo tie neietekmēja lietas iznākumu, proti, iesniedzēji varēja apstrīdēt attiecīgā lēmuma tiesiskumu. Arī iesniedzēju uzklaušīšana nebūtu ietekmējusi lietas iznākumu, jo zemes gabalam noteiktie ierobežojumi “izrietēja no tiesību normām”, pat ja netika ievērota kārtība šāda ierobežojuma noteikšanai, proti, tika pieņemts lēmums, nevis izdoti pašvaldības saistošie noteikumi.

29. Apelācijas instances tiesa norādīja šādu notikumu secību: i) 2003.gadā Novada dome apstiprināja ap ūdens ņemšanas vietu izveidotās aizsargjoslas robežas, ii) 2004.gadā iesniedzēji iegādājās zemes gabalu, un iii) 2005.gadā Rīgas pilsētas ūdensapgādes uzņēmums iežogoja teritoriju, tādējādi liedzot tai piekļuvi. Apelācijas instances tiesa arī secināja, ka Novada dome iesniedzējiem adresētajās vēstulēs saistībā ar iespējamo zemes gabala maiņu un žoga noņemšanu nebija apņēmusies pieņemt viņiem labvēlīgu lēmumu, bet gan tikai izvērtēt situāciju un sazināties ar Rīgas pilsētas ūdensapgādes uzņēmumu. Tā kā pašvaldība nebija veikusi nekādus turpmākus pasākumus, tā bija pārkāpusi labas pārvaldības principu, taču tai nebija saistības ar iepriekš minētajiem procesuālajiem pārkāpumiem (tā nebija informējusi un uzklaušījusi iesniedzējus). Iesniedzēji būtu varējuši celt prasību par zemes gabala apmaiņu vai žoga noņemšanu, taču viņi to nebija darījuši.

30. Apelācijas instances tiesa noraidīja iesniedzēju prasību par nemantiskā kaitējuma kompensāciju, jo procesuālie pārkāpumi bija nebūtiski.

31. 2013.gada 11.decembrī Senāts ar galīgo lēmumu noraidīja iesniedzēju iesniegto kasācijas sūdzību, atstājot spēkā apelācijas instances tiesas spriedumu. Senāts paskaidroja, ka apelācijas instances tiesa nebija izvērtējusi 2003.gada 26.februāra lēmuma likumību, jo tas nebija attiecīgās lietas priekšmets. Apelācijas instances tiesa bija balstījies tikai uz informāciju, ko pašvaldības iestāde 2005.gadā bija sniegusi iesniedzējiem.

B. Senāta sniegtā informācija par ieteikumu veikt grozījumus normatīvajā regulējumā

32. Vienlaikus 2012.gada 8.maijā Senāts, izskatot lietu pilnā sastāvā (deviņi tiesneši), nolēma vērst Ministru kabineta uzmanību uz to, ka trūkst regulējuma par kompensāciju *de facto* īpašuma atsavināšanas gadījumā, kā arī uz Aizsargjoslu likuma 35.panta devītās daļas pirmā teikuma (skatīt turpmāk 54.rindkopu) iespējamu neatbilstību Satversmes 105.pantam (skatīt

turpmāk 43.rindkopu) un Konvencijas 1.protokola 1.pantam. Senāta ieskatā, lai risinātu šo jautājumu, bija nepieciešami grozījumi normatīvajā regulējumā.

C. Iesniedzēju sūdzība Satversmes tiesā

33. Paralēli lietas izskatīšanai Senātā iesniedzēji 2011.gada 1.jūnijā vērsās Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību. Viņi apgalvoja, ka nacionālās tiesību normas, ciktāl tās noteica aizsargjoslu viņiem piederošajā īpašumā, cita starpā, neatbilstot Satversmes 105.pantam.

34. 2011.gada 13.jūnijā Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu. Ciktāl iesniedzēji apstrīdēja Aizsargjoslu likuma (skatīt turpmāk 52. un 55.rindkopu) un 2004.gada Ministru kabineta noteikumu Nr.43 (skatīt turpmāk 58.–59.rindkopu) normas, tiesa norādīja, ka iesniedzēji nebija snieguši juridisko pamatojumu (skatīt turpmāk 62.rindkopu). Ciktāl viņi apstrīdēja 2009.gada saistošos noteikumus Nr.23, sūdzība nebija iesniegta sešu mēnešu laikā pēc saistošo noteikumu stāšanās spēkā, līdz ar to iesniedzēji nebija ievērojuši sūdzības iesniegšanas termiņu (skatīt turpmāk 64.rindkopu).

IV. TURPMĀKĀ NOTIKUMU GAITA

A. Iesniedzēju 2012.gada sarakste ar Rīgas pilsētu un ūdensapgādes uzņēmumu

35. 2012.gada 15.maijā iesniedzēji lūdza Rīgas pilsētu un ūdensapgādes uzņēmumu apmainīt viņu kopīpašumā esošo zemes gabalu pret citu zemes gabalu.

36. 2012.gada 4.jūlijā Rīgas pilsēta sniedza atbildi uz iesniedzēju lūgumu. Tā norādīja, ka kompetentajai ministrijai bija uzdots izstrādāt Aizsargjoslu likuma grozījumus par kompensāciju *de facto* īpašuma atsavināšanas gadījumā. Lai arī Rīgas pilsēta piekrita Senātam (skatīt iepriekš 32.rindkopu) un Ministru kabinetam (skatīt turpmāk 37.rindkopu), ka personai ir jāizmaksā kompensācija *de facto* īpašuma atsavināšanas gadījumā, tā nevarēja izvērtēt šo jautājumu, kamēr Aizsargjoslu likumā nebija izdarīti nepieciešamie grozījumi.

B. Valdības 2012.gadā paustais viedoklis

37. 2012.gada 25.jūnijā Ministru kabinets pēc Latvijā izveidotā normatīvā regulējuma izvērtēšanas sniedza atbildi Senātam (skatīt iepriekš 32.rindkopu). Tas norādīja, ka Satversmes 92.pants paredz tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu, taču tas piekrita Senātam, ka ir nepieciešams konkrēts regulējums, kas paredzētu šāda atlīdzinājuma piešķiršanas kārtību. Civillikumā nav paredzēts pamats kompensācijas pieprasīšanai par likuma

radītu kaitējumu. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums šajā situācijā nebija piemērojams. Lai arī iesniedzējiem bija pieejami citi ārpustiesas mehānismi (tas norādīja uz iespēju noslēgt administratīvo līgumu vai attiecīgās pašvaldības uzsāktu atsavināšanas procesu), tā ieskatā, Aizsargjoslu likumā bija jāizdara grozījumi, iekļaujot tajā noteikumus par kompensāciju *de facto* īpašuma atsavināšanas gadījumā. Tas atbildē norādīja, ka Enerģētikas likumā ir ietvertas konkrētas tiesību normas par kompensāciju.

C. Grozījumu izskatīšana Saeimā 2013.gadā

38. Tika izstrādāts likumprojekts “Grozījumi Aizsargjoslu likumā”, ko 2013.gada 28.novembrī iesniedza izskatīšanai Saeimā. Ciktāl grozījumi attiecās uz izskatāmo lietu un, pieturoties pie principa, ka kompensācija nav piešķirama gadījumos, kad īpašuma iekļaušana aizsargjoslā ierobežo tiesību uz īpašumu izmantošanu, grozījumi paredzēja, ka attiecībā uz aizsargjoslām ap ūdens ņemšanas vietām gadījumos, kad nav noslēgta vienošanās ar zemes gabala īpašnieku, pašvaldībai ir jāveic formāla īpašuma atsavināšana (procedūra, kas ietver kompensācijas noteikšanu). Saeima nepieņēma šos grozījumus (35 Saeimas deputātiem balsojot “par”, 28 – “pret”, savukārt 18 atturoties), pamatojoties uz citām izmaiņām, kas ierosinātas tās pašas tiesību aktu paketes ietvaros.

39. Kopš tā laika normatīvajā regulējumā par kompensāciju saistībā ar aizsargjoslām nav veikti nekādi grozījumi. Nav informācijas par tiesību normām, kas iekļautas Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā (skatīt turpmāk 41.rindkopu), kas ir spēkā kopš 2016.gada 1.janvāra.

D. Iesniedzēju 2015.gada sarakste ar Rīgas pilsētu un ūdensapgādes uzņēmumu

40. 2015.gada 12.februārī iesniedzēji rakstveidā vērsās pie Rīgas pilsētas un ūdensapgādes uzņēmuma, lūdzot tiem atsavināt viņiem piederošo zemes gabalu Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likuma kārtībā (skatīt 2012.gada 25.oktobra spriedumu lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.71243/01, 52.-53.rindkopa) vai apmainīt viņiem piederošo zemes gabalu pret citu zemes gabalu, noslēdzot administratīvo līgumu, kā to bija ierosinājis Senāts (skatīt iepriekš 27.rindkopu). Ja šis lūgums tiktu noraidīts, iesniedzēji iesniegtu prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā par zemes gabala atsavināšanu vai apmaiņu, pamatojoties uz Satversmes 92.pantu un nacionālajiem tiesību aktiem par atsavināšanu. Viņi arī lūgtu kompensāciju par *de facto* īpašuma atsavināšanu, pamatojoties uz Satversmes 105.pantu.

41. Atbildot uz šo lūgumu, 2015.gada 12.martā Rīgas pilsēta precizēja, ka Civillikums neparedz iespēju lūgt kompensāciju par likuma radītu kaitējumu.

Cits speciālais likums šajā lietā nebija piemērojams (skatīt iepriekš 37.rindkopu). Pēc tam, kad Saeima bija noraidījusi ierosinātos grozījumus Aizsargjoslu likumā (skatīt iepriekš 38.rindkopu), 2014.gadā tika iesniegts cits priekšlikums, kas paredzēja iekļaut normatīvo regulējumu likumprojektā “Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums” (skatīt iepriekš 39.rindkopu). Ņemot vērā, ka nav veikti grozījumi normatīvajā regulējumā par aizsargjoslās esošo īpašumu atsavināšanu, Rīgas pilsēta nevarēja izskatīt šo jautājumu, kamēr spēkā nebija stājies šis likums vai kāds cits likums, kas regulē šo jautājumu.

PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

I. SATVERSMĒ

42. Satversmes 92.pants, cita starpā, paredz, ka “nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu”.

43. Satversmes 105.pants noteic:

“Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

II. LABAS PĀRVALDĪBAS PRINCIPS

44. Labas pārvaldības princips Latvijā ir vispārējs tiesību princips. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tas ietilpst Satversmes 1. un 89.panta tvērumā, kuri noteic, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika un ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem (lietas Nr.2002-12-01 un Nr.2004-21-01).

III. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS TERITORIJAS PLĀNOŠANAS JOMĀ

A. Iepriekšējais Teritorijas plānošanas likums

45. Šis likums, kas bija spēkā no 2002.gada 26.jūnija līdz 2011.gada 30.novembrim, noteica teritorijas plānojuma regulējumu Latvijā.

46. Tas paredzēja, ka teritorijas plānojumā rakstveidā un grafiski ir jānorāda teritorijas pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana un šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumi (1.pants).

47. Tāpat tas noteica, ka ikvienai fiziskai un juridiskai personai bija tiesības iesniegt priekšlikumus un atsauksmes par teritorijas plānojumu (9.pants).

48. Kopš 2005.gada 2.marta vietējai pašvaldībai bija pienākums apstiprināt teritorijas plānojumu, izdodot pašvaldības saistošos noteikumus (7. panta sestās daļas 2.punkts). Šķiet, ka līdz šim datumam šajā ziņā nebija skaidru noteikumu.

B. Jaunais Teritorijas attīstības plānošanas likums

49. Šis likums stājās spēkā 2011.gada 1.decembrī. Vispārīgo teritorijas plānojumu izskata Satversmes tiesa (skatīt turpmāk 64.rindkopu). Pirms konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšanas personai ir jāiesniedz iesniegums attiecīgajā ministrijā (27.pants).

IV. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS SAISTĪBĀ AR AIZSARGJOSLĀM

A. Aizsargjoslu likums

50. Šī likuma 9.panta pirmā daļa būtībā noteic, ka aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām nosaka, lai nodrošinātu ūdens resursu saglabāšanos un atjaunošanos, kā arī samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz iegūstamo ūdens resursu kvalitāti. Šā likuma 9.panta otrā daļa (spēkā no 2002.gada 26.marta) nosaka trīs konkrētas aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām: stingra režīma, bakterioloģisko un ķīmisko aizsargjoslu.

51. Aizsargjoslas nosaka ar likumu un attēlo teritorijas plāņos (33.panta pirmā daļa).

52. Aizsargjoslu robežas jānorāda zemes gabalu plānos un jāieraksta zemesgrāmatā atbilstoši likumam. Ja nav izstrādāts teritorijas plānojums, vietējā pašvaldība nodrošina aizsargjoslu robežu noteikšanu. Šī informācija bija jāiesniedz arī Valsts Zemes dienestam, lai tas norādītu šīs aizsargjoslas attiecīgajos zemes robežu plānos (33.panta otrā daļa, spēkā līdz 2005.gada 14.jūlijam). Uzsākot tāda objekta būvniecību, ko izmanto kā ūdens ņemšanas vietu, attiecīgās aizsargjoslas izveidi saskaņo ar attiecīgās zemes īpašniekiem (33.panta otrā daļa, spēkā no 2005.gada 15.jūlija līdz 2009.gada 9.jūnijam).

53. Vispārīgos aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi. Tos var noteikt arī ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kas izdoti to kompetences ietvaros (35.panta pirmā daļa).

54. Šī likuma 35.panta devītā daļa (spēkā no 2009.gada 1.jūlija) ir izteikta šādi:

“Tāda objekta īpašnieks [...], kuram noteikta aizsargjosla, izmanto šo aizsargjoslu, nemaksājot atlīdzību par nekustamā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu. Šis nosacījums neierobežo nekustamā īpašuma īpašnieka [...] tiesības prasīt viņam radīto tiešo zaudējumu atlīdzību.”

Saskaņā ar pārejas noteikumiem 35.panta devītās daļas pirmais teikums attiecas uz tiesiskajām attiecībām, kuras nodibinātas pēc 2009.gada 1.jūlija.

55. 39.pants noteic aprobežojumus aizsargjoslās ap ūdens ņemšanas vietām. Līdz 2002.gada 25.martam šie aprobežojumi attiecās vienīgi uz konkrētām darbībām (piemēram, ķīmisko vielu, degvielas un atkritumu izvietošanu un jebkāda veida derīgo izrakteņu ieguvu). Kopš 2002.gada 26.marta aizsargjoslās ir aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, izņemot to, kura saistīta ar ūdens ieguvu (39.panta pirmās daļas 1.punkts).

56. Īpašuma tiesību aprobežojumi, ja aizsargjosla atrodas uz īpašumā esoša zemes gabala, ierakstāmi zemesgrāmatā likumā noteiktajā kārtībā (60.panta pirmā daļa)

57. Civiltiesiskie strīdi, kas saistīti ar aizsargjoslām un to radītajiem nekustamo īpašumu lietošanas tiesību aprobežojumiem vai apgrūtinājumiem, jāizskata tiesā (65.panta trešā daļa). 2020.gada 1.jūlijā 65.pants tika izslēgts, pieņemot jaunas tiesību normas. Šīs tiesību normas vairs neparedzēja, ka civiltiesiskie strīdi ir jāizskata tiesā. Tomēr šis princips izriet no Civilprocesa likuma.

B. 2004.gada Ministru kabineta noteikumi Nr.43

58. Šie noteikumi (Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika), kas ir spēkā kopš 2004.gada 24.janvāra, noteic aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodiku. Ūdens ņemšanas vietas stingra režīma aizsargjoslā aizliegts veikt Aizsargjoslu likuma 39.panta pirmajā daļā noteiktās darbības (skatīt iepriekš 55.rindkopu). Tāpat šajā zonā aizliegts īstenot jaunu individuālo un sabiedrisko dzīvojamo apbūvi un atrasties nepiederošām personām, kuras nav saistītas ar ūdens ieguvu ūdens ņemšanas vietā (9.punkts).

59. Aizsargjoslai ap ūdens ņemšanas vietām ir jābūt iežogotai. Nožogojuma augstums nedrīkst būt zemāks par 1,5 metriem, un uz tā ir informatīva zīme ar uzrakstu “Nepiederošiem ieeja aizliegta” (11.punkts).

V. CIVILLIKUMS

60. Korroborācija nepieciešama tajos gadījumos, kad ar darījumu iegūst lietu tiesības uz nekustamu īpašumu. Lietu tiesības, kas pastāv uz likuma pamata, ir spēkā arī bez ierakstīšanas zemes grāmatās (1477.pants).

VI. SATVERSMES TIESAS LIKUMS

A. Jurisdikcija

61. Satversmes tiesas likums noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem) (16.panta pirmās daļas 3.punkts).

B. Procedūra

62. Pieteikumā par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā jānorāda pieteikuma juridiskais pamatojums (18.panta pirmās daļas 4.punkts). Izskatot pieteikumus, Satversmes tiesa ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.³panta prasībām (20.panta piektās daļas 3.punkts).

63. 19.¹pants, ciktāl tas attiecas uz šo lietu, noteic:

19.¹pants. Tiesas pieteikums [..]

“(1) Pieteikums iesniedzams, ja:

[..]

2) tiesa, izskatot administratīvo lietu pirmajā instancē, apelācijas vai kasācijas kārtībā, uzskata, ka norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam).”

Satversmes tiesa ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteicējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu (20.panta piektās daļas 2.punkts).

64. Kopš 2010.gada 1.janvāra spēkā ir jauna tiesību norma, kurā ir precizēts, ka pieteikumu par lietas ierosināšanu attiecībā uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc attiecīgo saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienas (19.³panta otrā daļa). 2012.gada 1.janvārī tika precizēts, ka pieteikumu par lietas ierosināšanu var iesniegt, ievērojot jauno Teritorijas attīstības plānošanas likumu (skatīt iepriekš 49.rindkopu). Šā panta noteikumi neattiecas uz gadījumu, kad pieteikumu iesniedz nacionālās tiesas (19.³panta trešā daļa).

VII. ADMINISTRATĪVĀ PROCESA LIKUMS

A. Atlīdzinājums

65. Administratīvā procesa likums noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību (92.pants).

66. Atlīdzinājumu var prasīt vienlaicīgi ar iesniegumu administratīvajā tiesā par administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku vai arī attiecīgajai iestādei pēc tam, kad ir stājies spēkā tiesvedībā pasludinātais spriedums (93.pants).

B. Procedūra

67. Ja ārējā normatīvajā aktā vai pašā administratīvajā aktā nav noteikts citādi, administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam (70.panta pirmā daļa).

68. Lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā (62.panta pirmā daļa).

JURIDISKAIS ASPEKTS

I. IESPĒJAMS KONVENCIJAS 1.PROTOKOLA 1.PANTA PĀRKĀPUMS

69. Iesniedzēji sūdzējās, ka viņiem esot liegta piekļuve viņu zemes gabalam un tā izmantošana kopš 2005.gada un ka viņi neesot saņēmuši nekādu kompensāciju vai līdzvērtīgu zemes gabalu. Viņi apgalvoja, ka esot pārkāpts Konvencijas 1.protokola 1.pants, kas ir izteikts šādi:

“Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

70. Valdība šo argumentu apstrīdēja.

A. Pieņemamība

1. Pušu argumenti

71. Valdība savus iebildumus pamatoja ar nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmantošanu, minot divus nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, kurus iesniedzēji būtu varējuši izmantot.

72. Pirmkārt, tā apgalvoja, ka iesniedzējiem esot bijis jāiesniedz civilprasība vispārējās jurisdikcijas tiesā, pamatojoties uz Satversmes 92.pantu. Tā atzina, ka sūdzībā izklāstītā situācija izriet no nacionālajiem tiesību aktiem un ka administratīvā tiesa nevar piešķirt kompensāciju šādos gadījumos, kā to secinājis Senāts. Valdība apgalvoja, ka iesniedzēji ar šādu prasību būtu varējuši vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā (skatīt iepriekš 25.rindkopu). Šādā tiesvedībā tiesa būtu varējusi piešķirt zaudējumu atlīdzību, noteikt piespiedu nomu vai atsavināt zemes gabalu apmaiņā pret kompensāciju. Tās ieskatā, iesniedzēji esot bijuši informēti par šo tiesību aizsardzības līdzekli, jo viņi uz to esot atsaukušies savā 2015.gada 12.februāra vēstulē (skatīt iepriekš 40.rindkopu).

73. Valdība minēja trīs nacionālo tiesu prakses piemērus, kad vispārējās jurisdikcijas tiesai bija jāizskata prasības par privātam īpašumam noteiktiem ierobežojumiem. Pirmā lieta bija saistīta ar aizsargjoslu ap elektrotīklu (lieta Nr.C32112908). Otrā lieta attiecās uz prasību atsavināt zemes gabalu, uz kura

Rīgas pilsēta bija izbūvējusi ceļu (lieta Nr.C04309509). Lai arī Rīgas pilsēta bija atsaukusi savu piedāvājumu iegādāties šo zemes gabalu, abas puses bija apspriedušas iespēju šo zemes gabalu atsavināt, taču nespēja panākt vienošanos par izmaksājamās kompensācijas apmēru. Līdz ar to šo apmēru noteica tiesa. Trešā lieta attiecās uz zemes gabala, ko Aizsardzības ministrija izmantoja kā aerodromu, piespiedu nomu, (lieta Nr.C30232107).

74. Otrkārt, ciktāl ierobežojumus paredzēja 2009.gadā pieņemtie pašvaldības saistošie noteikumi Nr.23, iesniedzējiem esot vajadzējis pietiekami pamatot savu sūdzību Satversmes tiesā un to iesniegt savlaicīgi. Tā kā viņi šādi nebija rīkojušies, viņi neesot izsmēluši nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli (Valdība atsaucās uz 2015.gada 3.novembra lēmumu lietā *Gubenko pret Latviju* (lēmums), iesniegums Nr.6674/06, 18.–26.rindkopa). Valdība minēja divus tiesu prakses piemērus, kuros Satversmes tiesai bija jāizskata sūdzības par teritorijas plānojumiem (tā atsaucās uz lietu Nr.2006-09-03 un lietu Nr.2010-62-03).

75. Iesniedzēji nesniedza nekādus komentārus.

2. Tiesas vērtējums

76. Tiesa uzskata, ka Valdības sākotnējie iebildumi par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu šīs lietas konkrētajos apstākļos, kad Tiesā izskatāmās lietas būtība ir saistīta ar normatīvā regulējuma tvērumu, tā interpretāciju un piemērošanu nacionālajās tiesās un citās iestādēs iesniedzēju lietā, kā arī ar iespējamu tiesību normu trūkumu par kompensāciju, kas liecina par sistēmiskām nepilnībām, ir cieši saistīti ar iesniegtās sūdzības par Konvencijas 1.protokola 1.pantu būtību. Līdz ar to tie ir jāskata vienkopus.

77. Tiesa secina, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tā arī norāda, ka tā nav nepieņemama citu iemeslu dēļ. Līdz ar to tā ir atzīstama par pieņemamu.

B. Lietas būtība

1. Pušu argumenti

78. Iesniedzēji savos sākotnējos argumentos Tiesai apgalvoja, ka iejaukšanās viņu tiesībās uz īpašumu esot viņu īpašuma “atņemšana” Konvencijas 1.protokola 1.panta izpratnē, par ko viņi neesot saņēmuši taisnīgu kompensāciju. Tas neesot bijis samērīgi, jo viņiem esot uzlikts pārmērīgs slogs.

79. Valdība neiesniedza nekādus apsvērumus par lietas būtību.

2. Tiesas vērtējums

(a) Konvencijas 1.protokola 1.pantā ietvertais piemērojamais noteikums

80. Kā Tiesa vairākkārt ir norādījusi, Konvencijas 1.protokola 1.pants ietver trīs dažādus noteikumus, proti, “pirmais noteikums, kas minēts pirmās rindkopas pirmajā teikumā, ir vispārīgs, un tas paredz īpašuma miermīlīgu izmantošanu. Otrais noteikums, kas minēts pirmās rindkopas otrajā teikumā, paredz īpašuma atņemšanu tikai pamatojoties uz konkrētiem kritērijiem. Savukārt trešais noteikums, kas minēts otrajā rindkopā, paredz, ka Līgumslēdzējas valstis ir tiesīgas, cita starpā, kontrolēt īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm [..]. Tomēr šie trīs noteikumi nav “atšķirīgi” tādā nozīmē, ka tie nav saistīti. Otrais un trešais noteikums attiecas uz īpašiem gadījumiem, kad iestādes iejaucas personas tiesībās uz īpašuma miermīlīgu izmantošanu, un tādēļ tie ir jāinterpretē, ņemot vērā pirmajā noteikumā paredzēto vispārējo principu” (skatīt cita starpā 1986.gada 21.februāra spriedumu lietā *James un citi pret Apvienoto Karalisti*, 37.rindkopa, A sērija Nr.98, kurā daļēji ietverts Tiesas sniegtais izvērtējums lietā *Sporrong un Lönnroth pret Zviedriju*, 1982.gada 23.septembris, 61.rindkopa, A sērija Nr.52, 1994.gada 9.decembra spriedumu lietā *The Holy Monasteries pret Grieķiju*, 56.rindkopa, A sērija, Nr.301-A, kā arī spriedumu lietā *Iatridis pret Grieķiju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.31107/96, 55.rindkopa, ECT 1999-II).

81. Tiesa secina, ka situācija, par kuru iesniedzēji sūdzas izskatāmajā lietā, izriet no tā, ka viņu īpašums bija iekļauts aizsargjoslā ap Rīgas pilsētai būtisku ūdens ņemšanas vietu. Lai gan iesniedzēji joprojām bija šī zemes gabala likumīgie īpašnieki, viņi nav varējuši izmantot savu īpašumu vai tam piekļūt kopš 2005.gada beigām. Aizsargjoslas noteikšana būtiski ietekmēja iesniedzēju spēju efektīvi izmantot viņu tiesības uz īpašumu, jo viņi nevarēja uz viņu kopīpašumā esošā zemes gabala veikt saimniecisko darbību vai jaunu ēku būvniecību. Viņi arī nedrīkstēja zemes gabalam piekļūt (skatīt iepriekš 6., 8., 25., 55., 58.–59.rindkopu).

82. Tā kā iesniedzēji joprojām ir viņu kopīpašumā esošā zemes gabala likumīgie īpašnieki un nav izdots neviens rīkojums par zemes gabala atsavināšanu, nevar uzskatīt, ka iesniedzējiem tika atņemts viņiem piederošais īpašums (pretēji 2012.gada 25.oktobra spriedumam lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.71243/01, 19.–24.rindkopa). Turklāt valsts attiecībā uz iesniedzēju īpašumu neierosināja procesu, lai iegūtu īpašuma tiesības uz attiecīgo zemes gabalu (pretēji 2017.gada 26.janvāra spriedumam lietā *Dzirnis pret Latviju*, iesniegums Nr.25082/05, 17.–31.rindkopa, 2017.gada 4.maija spriedumam lietā *Osipkovs un citi pret Latviju*, iesniegums Nr.39210/07, 23.–33.rindkopa, kā arī 2020.gada 9.jūnija spriedumam lietā *Nešić pret Melnkalni*, iesniegums Nr.12131/18, 7.–11.rindkopa).

83. Iesniedzēju tiesībām uz īpašumu noteiktos ierobežojumus izskatāmajā lietā var uzskatīt par pasākumiem, lai kontrolētu īpašuma lietošanu

Konvencijas 1.protokola 1.panta otrās rindkopas izpratnē. Tomēr iesniedzēju sūdzība Tiesā ir saistīta arī ar iestāžu atteikšanos izmaksāt jebkādu kompensāciju vai piešķirt viņiem citu zemes gabalu (skatīt iepriekš 69.rindkopu). Ņemot vērā iesniedzēju sūdzības dažādos aspektus, Tiesa uzskata, ka sūdzība ir jāizskata atbilstoši Konvencijas 1.protokola 1.panta pirmās rindkopas pirmajā teikumā ietvertajam noteikumam (skatīt 2011.gada 29.marta spriedumu lietā *Potomska un Potomski pret Poliju*, iesniegums Nr.33949/05, 63.rindkopa, 2016.gada 11.oktobra spriedumu lietā *Barcza un citi pret Ungāriju*, iesniegums Nr.50811/10, 44.rindkopa, kā arī 2018.gada 6.februāra spriedumu lietā *Kristiana Ltd. pret Lietuvu*, iesniegums Nr.36184/13, 101.rindkopa).

(b) Atbilstība Konvencijas 1.protokola 1.pantam

(i) Iejaukšanās

84. Tiesa uzskata, ka sūdzībā izklāstītā situācija, proti, aizsargjoslas noteikšana uz iesniedzēju kopīpašumā esoša zemes gabala, nespēja to izmantot vai pat tam piekļūt, par ko iesniedzējiem netika izmaksāta kompensācija vai piešķirts cits zemes gabals, bez šaubām bija iejaukšanās iesniedzēju tiesībās uz viņu īpašuma miermīlīgu izmantošanu. Lai šāda iejaukšanās atbilstu 1.panta pirmās rindkopas pirmajā teikumā ietvertajam vispārīgajam noteikumam, tai ir jānodrošina “taisnīgs līdzsvars” starp sabiedrības vispārējām interesēm un prasībām par personas pamattiesību aizsardzību (skatīt spriedumu iepriekš minētajā lietā *Sporrong un Lönnroth*, 69.rindkopa).

(ii) Likumība

85. Iejaukšanās iesniedzēju tiesībās uz īpašumu izrietēja no nacionālajiem tiesību aktiem (skatīt 8.–9.rindkopu, 12.–13.rindkopu, 22.–23.rindkopu, 50.–51.rindkopu, kā arī 53. un 55.rindkopu). Lai arī pašvaldības iestādes uzskatīja, ka tās bija noteikušas ierobežojumus iesniedzēju tiesībām uz īpašumu, pieņemot 2006.gada 28.jūnija lēmumu, administratīvo tiesu ieskatā, vietējās pašvaldības nevarēja noteikt šādus ierobežojumus, pieņemot lēmumu, proti, aizsargjosla bija jānorāda teritorijas plānojumos. Līdz ar to apstrīdētais lēmums nebija pieņemts atbilstoši likumam, un administratīvā tiesa to atcēla (skatīt iepriekš 15. un 23.rindkopu). Kā norādīts iepriekš, iesniedzēju tiesībām uz īpašumu noteiktie ierobežojumi neizrietēja tikai no apstrīdētā lēmuma, bet gan arī no citām nacionālo tiesību normām. Turklāt, ņemot vērā nepilnības teritorijas plānojumu pieņemšanas procesā (skatīt turpmāk 95.–97.rindkopu), nav skaidrs, vai ierobežojumi iesniedzēju tiesībām uz īpašumu bija noteikti atbilstoši visām nacionālajos tiesību aktos minētajām prasībām.

86. Tomēr iesniedzēji savā iesniegumā Tiesai nav apgalvojuši, ka iejaukšanās viņu tiesībās uz īpašumu, kā noteikts teritorijas plānojumā, būtu

prettiesiska. Viņi būtībā nav apstrīdējuši teritorijas plānojuma spēkā esamību vai nepieciešamību aizsargāt ūdens ņemšanas vietu. Viņi arī neapgalvoja, ka nacionālajos tiesību aktos paredzētās prasības saistībā ar teritorijas plānojumu nebūtu tikušas ņemtas vērā. Tiesas jurisdikcija pārbaudīt, vai nacionālās tiesības ir tikušas pareizi interpretētas un piemērotas ir ierobežota. Turklāt tai nav jāuzņemas nacionālo tiesu funkcija, tās uzdevums ir drīzāk nodrošināt, lai šo tiesu lēmumi nebūtu patvaļīgi vai kā citādi acīmredzami nepamatoti. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad, piemēram, lieta skar sarežģītus nacionālo tiesību interpretācijas jautājumus (skatīt *Anheuser-Busch Inc. pret Portugāli* [Lielā palāta], iesniegums Nr.73049/01, 83.rindkopa, ECT 2007-I).

87. Tiesa attiecīgi šajā posmā neuzskata par nepieciešamu izvērtēt, vai iejaukšanās, par ko ir iesniegta sūdzība, bija atbilstoša nacionālajām tiesībām, jo Tiesa turpmāk minēto iemeslu dēļ (skatīt turpmāk 92.–107.rindkopu) uzskata, ka iejaukšanās iesniedzēju tiesībās uz īpašumu pārkāpusi Konvencijas 1.protokola 1.pantu citu iemeslu dēļ (līdzīgu pieeju skatīt iepriekš minētajā lietā *Vistiņš un Perepjolkins*, 105.rindkopa).

(iii) *Sabiedrības intereses*

88. Iejaukšanās iesniedzēju tiesībās uz īpašumu notika tādēļ, ka viņu īpašums tika iekļauts aizsargjoslā ap ūdens ņemšanas vietu. Tiesa var pieņemt, ka šīs aizsargjoslas aizsardzība bija sabiedrības interesēs, jo tādējādi citām personām tiek garantēta piekļuve tīram dzeramajam ūdenim (skatīt iepriekš 22.rindkopu). Tiesa var vēl piebilst, ka aizsargjosla tika izveidota, lai nodrošinātu ūdens resursu saglabāšanos un atjaunošanos (skatīt iepriekš 50.rindkopu) un plašākā nozīmē arī vides aizsardzību, kam mūsdienu sabiedrībā ir aizvien lielāka nozīme (skatīt *Depalle pret Franciju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.34044/02, 81.rindkopa, ECT 2010).

(iv) *Samērīgums*

89. Tiesa vispirms atzīmē, ka izskatāmā lieta skar savstarpēji saistītus jautājumus par aizsargjoslu normatīvā regulējuma tvērumu un skaidrību Latvijā, tā praktisko piemērošanu iesniedzēju lietā gan administratīvā procesa ietvaros, gan tam sekojošajā tiesvedībā, kā arī jautājumu par kompensāciju (skatīt iepriekš 76.rindkopu). Tādēļ ir jāveic vērtējums par iejaukšanās samērīgumu, ņemot vērā vispārējo kontekstu un ietekmi uz iesniedzēju tiesībām kopumā, kā arī veidu, kādā iestādes rīkojās, lai sasniegtu izvirzīto leģitīmo mērķi. Šajā ziņā ir būtisks labas pārvaldības princips (skatīt iepriekš 44.rindkopu), kas ir atzīts Latvijas tiesībās. Tādēļ Tiesai izskatāmajā lietā ir jāizvērtē nacionālo tiesu un citu iestāžu attiecīgā normatīvā regulējuma veiktā interpretācija un piemērošana un iespējamais tiesību normu par kompensāciju trūkums.

90. Izvērtējot atbilstību Konvencijas 1.protokola 1.pantam, Tiesai ir jāveic vispārējs vērtējums par attiecīgajām interesēm, ņemot vērā, ka

Konvencijas mērķis ir aizsargāt tiesības, kas ir “praktiskas un efektīvas”. Tai ir jāaplūko sūdzībā izklāstītās situācijas apstākļi neatkarīgi no jebkādas šķietamības. Vērtējums var attiekties ne tikai uz attiecīgajiem kompensācijas noteikumiem, ja situācija ir pielīdzināma īpašuma atņemšanai, bet arī uz lietas dalībnieku rīcību, tostarp uz valsts izmantotajiem līdzekļiem un to īstenošanu. Šajā kontekstā jāuzsver, ka nenoteiktība, lai arī likumdošanas, administratīva vai izriet no iestāžu īstenotās prakses, ir faktors, kas jāņem vērā, izvērtējot valsts rīcību. Patiesi, gadījumā, ja ir jāvērtē jautājums par vispārējām interesēm, iestādēm ir jārīkojas savlaicīgi, atbilstoši un konsekventi (skatīt *Beyeler pret Itāliju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.33202/96, 110.rindkopa, *in fine*, 114. un 120.rindkopa, *in fine*, ECT 2000-I, un *Broniowski pret Poliju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.31443/96, 151.rindkopa, ECT 2004-V) atbilstoši labas pārvaldības principam. Nepieciešamais līdzsvars netiks panākts, ja attiecīgajai personai ir jāuzņemas individuāls un pārmērīgs slogs. Izvērtējot, vai šī prasība ir tikusi ievērota, Tiesa atzīst, ka reģionālās plānošanas un vides saglabāšanas politikas jautājumos, kad galvenās ir sabiedrības vispārējās intereses, valstīm ir rīcības brīvība, kas ir plašāka nekā gadījumos, kas ir saistīti vienīgi ar civiltiesībām (skatīt iepriekš minēto lietu *Depalle*, 83.–84.rindkopa).

91. Jo īpaši ir jāņem vērā tas, vai iesniedzējs īpašuma iegādes brīdī zināja vai viņam būtu bijis pamatoti jāzina par ierobežojumiem, kas ir vai turpmāk var tikt noteikti īpašumam (skatīt 1989.gada 25.oktobra spriedumu lietā *Allan Jacobsson pret Zviedriju* (Nr.1), 60.–61.rindkopa, A sērija Nr.163, un 2009.gada 23.jūnija lēmumu lietā *Łącz pret Poliju* (lēmums), iesniegums Nr.22665/02), kā arī tiesiskās palāvības esamība saistībā ar īpašuma lietošanu vai riska uzņemšanos īpašuma iegādes brīdī (skatīt 1991.gada 18.februāra spriedumu lietā *Fredin pret Zviedriju* (Nr.1), 54.rindkopa, A sērija Nr.192), apmēru, kādā noteiktie ierobežojumi liedza lietot īpašumu (skatīt 1994.gada 27.oktobra spriedumu lietā *Katte Klitsche de la Grange pret Itāliju*, 46.rindkopa, A sērija Nr.293-B, un lēmumu lietā *SCEA Ferme de Fresnoy pret Franciju* (lēmums), iesniegums Nr.61093/00, ECT 2005-XIII (izvilkumi)), kā arī iespēju apstrīdēt ierobežojumu nepieciešamību (skatīt 1996.gada 23.aprīļa spriedumu lietā *Phocas pret Franciju*, 60.rindkopa, *Reports of Judgments and Decisions*, 1996-II un spriedumu lietā *Papastavrou un citi pret Grieķiju*, iesniegums Nr.46372/99, 37.rindkopa, ECT 2003-IV).

92. Pievēršoties izskatāmās lietas apstākļiem, Tiesa norāda, ka iesniedzēji iegādājās zemes gabalu 2004.gada novembrī un nostiprināja savas īpašumtiesības 2005.gada janvārī. Tobrīd zemesgrāmatā nebija neviena ieraksta par ierobežojumiem, kas izriet no aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām (skatīt iepriekš 5.rindkopu). Lai gan saistībā ar šo zemes gabalu bija norādīts, ka to atļauts izmantot kā lauksaimniecības zemi, pašvaldība vēl nebija pieņēmusi teritorijas plānojumus un izveidojusi noteikumus šī zemes gabala lietošanai. Tomēr, ņemot vērā, ka apkārtnē vairāk nekā pusotru gadu pirms iesniedzēji iegādājās attiecīgo īpašumu bija apstiprināta aizsargjosla

(skatīt iepriekš 10.rindkopu), nevar izslēgt iespējamību, ka iesniedzēji būtu varējuši uzzināt no kompetentajām iestādēm par iespējamo ierobežojumu lietot iegādājamo zemes gabalu. Tiesa uzskata, ka šādos apstākļos iesniedzēji nevarēja pamatoti sagaidīt, ka viņiem piederošais īpašums uz visiem laikiem paliks kā lauksaimniecības zeme.

93. Tāpat nav norāžu, ka iesniedzēji plānoja savā īpašumā veikt jebkādu saimniecisko darbību vai ka viņi būtu veikuši jebkādus pasākumus, lai izveidotu uz zemes gabala saimniecību, kā rezultātā viņiem jebkurā gadījumā būtu jāsaņem būvatļauja, ja viņi vēlētos veikt jebkādu ēku būvniecību (skatīt *mutatis mutandis* 2020.gada 10.oktobra spriedumu lietā *Kraujas HES pret Latviju* (lēmums), [Komiteja], iesniegums Nr.55854/10, 46.rindkopa, kad netika izsniegta būvatļauja hidroelektrostacijas būvniecībai, salīdzinājumā ar 2018.gada 9.janvāra spriedumu lietā *Tumeliai pret Lietuvu*, iesniegums Nr.25545/14, 78.rindkopa, kad tika izsniegta būvatļauja vasarnīcas būvniecībai mežā). Kad iesniedzēji vērsās pašvaldībā, jautājot par ierobežojumiem, kas noteikti viņu īpašumam, viņi tika informēti, ka viņu kopīpašumā esošais zemes gabals ir iekļauts aizsargjoslā (skatīt iepriekš 8.rindkopu).

94. Tomēr Tiesa uzskata, ka iesniedzēji nevarēja pilnībā apzināties situāciju, ar kuru viņi saskārās kopš viņi bija iegādājušies īpašumu 2004.gadā. Iesniedzēju nespēja pilnībā izprast viņiem piederošā īpašuma juridisko statusu un jebkurus ar to saistītos ierobežojumus vismaz daļēji izrietēja no vairākām uz iestādēm attiecināmām nepilnībām (kontrastēt ar *Łącz*, kurā vietējā attīstības plānojumā skaidri bija norādīti plānotie ierobežojumi).

95. Attiecībā uz iestāžu rīcību Tiesa norāda, ka pašvaldībai bija nepieciešami vairāki gadi, lai uz iesniedzēju kopīpašumā esošā zemes gabala pienācīgi noteiktu aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietu. Daži pasākumi tika veikti, lai noteiktu aizsargjoslu 2003.gadā, kad pašvaldība apstiprināja tās robežas (skatīt iepriekš 10.rindkopu). Tomēr saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem pašvaldībai bija jānosaka un jānorāda aizsargjosla teritorijas plānojumā (skatīt iepriekš 46. un 51.rindkopu). Lai gan pirmajā teritorijas plānojumā, ko pašvaldība pieņēma 2004.gadā, aizsargjosla ap ūdens ņemšanas vietu “Rembergi” bija paredzēta, nav norāžu, ka tā rakstveidā vai grafiski būtu norādīta kā tāda, kas iesniedzējus kopīpašumā esošajā zemes gabalā vai to ietver. Šis plānojums vēlāk tika apturēts un atcelts, jo tas neatbilda nacionālajos tiesību aktos paredzētajām prasībām (skatīt iepriekš 10.rindkopu). Tā vietā pašvaldība 2006.gadā pieņēma lēmumu Nr.35, nosakot aizsargjoslu uz iesniedzēju kopīpašumā esošā zemes gabala (skatīt iepriekš 11.rindkopu). Tomēr šis lēmums vēlāk tika atcelts, jo tas neatbilda likumam, proti, attiecīgā īpašuma iekļaušana aizsargjoslā bija jānosaka, pieņemot pašvaldības saistošos noteikumus, nevis lēmumu (skatīt iepriekš 23.rindkopu).

96. Tikai 2007.gadā, proti, vairāk nekā piecus gadus vēlāk pašvaldība uz iesniedzēju kopīpašumā esošā zemes gabala noteica aizsargjoslu ap ūdens

ņemšanas vietu, pieņemot teritorijas plānojumu un izdodot pašvaldības saistošos noteikumus. Taču arī tad šie ierobežojumi netika plānojumā norādīti ne grafiski, ne rakstveidā. Tikai divus gadus vēlāk pašvaldība pieņēma jaunu teritorijas plānojumu, izdodot 2009.gada pašvaldības saistošos noteikumus Nr.23 atbilstoši nacionālajos tiesību aktos paredzētajai prasībai par šīs aizsargjoslas atzīmēšanu grafiski un rakstveidā (skatīt iepriekš 12.–13.rindkopu).

97. Šajā ziņā Tiesa nevar piekrist Valdībai, ka iesniedzējiem bija jāvēršas Satversmes tiesā, lai apstrīdētu 2009.gadā izdotos pašvaldības saistošos noteikumus Nr.23 (skatīt iepriekš 74.rindkopu). Lai gan iesniedzēji sūdzējās par aizsargjoslas noteikšanu, viņi Tiesā izskatāmajā lietā neapgalvoja, ka 2009.gadā izdotos pašvaldības saistošajos noteikumos Nr.23 paredzētā aizsargjosla neatbilstu Satversmei vai ka tā platuma ziņā atšķirtos no iepriekšējos plānojumos paredzētās aizsargjoslas (skatīt iepriekš 69.rindkopu). Ir būtiski atzīmēt, ka aizsargjosla netika noteikta no jauna ar 2009.gadā izdotajiem pašvaldības saistošajiem noteikumiem, bet gan plānota vismaz kopš 2002.gada un noteikta, lai arī ar zināmām nepilnībām, divos iepriekšējos teritorijas plānojumos 2004. un 2007.gadā (kontrastēt ar 2019.gada 19.novembra lēmumu lietā *Vecbaštika un citi pret Latviju* (lēmums), [Komiteja], iesniegums Nr.52499/11, 7.–9.rindkopa, 19.–38.rindkopa, kurā Satversmes tiesas tiesvedībā esošā lieta bija saistīta ar no jauna izveidotām aizsargjoslām ap vēja elektrostacijām). Valdība nav apgalvojusi, ka iesniedzējiem vajadzēja apstrīdēt 2004. un 2007.gadā izdotos pašvaldības saistošos noteikumus, kuros bija zināmas nepilnības (skatīt iepriekš 10.rindkopu un 95.–96.rindkopu). Visnesenākajos 2009.gadā izdotos pašvaldības saistošajos noteikumos Nr.23 dažas no šīm nepilnībām beidzot ir tikušas novērstas. Ņemot vērā, ka Valdība nav papildus skaidrojusi izredzes gūt panākumus šādos apstākļos, Tiesa noraida Valdības iebildumu par to, ka iesniedzēji nav izsmēluši nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus saistībā ar teritorijas plānojumu.

98. Attiecībā uz iesniedzēju rīcību Tiesa norāda, ka viņi izmēģināja dažādas administratīva un juridiska rakstura iespējas, lai risinātu problēmu, ar kuru viņi saskaras kopš viņiem piederošā īpašuma iegādes 2004.gadā. Viņi vērsās dažādās pašvaldības un valsts iestādēs, taču viņiem tika piedāvāti maz vai nekādi praktiski risinājumi. Iesniedzēji iesniedza pieteikumu, lai apstrīdētu 2009.gada lēmumu Nr.35. Spriedums viņiem bija labvēlīgs, jo apstrīdētais lēmums tika atzīts par prettiesisku, taču tam nebija praktiskas ietekmes uz iesniedzēju tiesību uz īpašumu efektīvu izmantošanu, jo tās joprojām bija būtiski ierobežotas. Iesniedzēji nevarēja saņemt kompensāciju, jo šie ierobežojumi izrietēja no likuma normām, turklāt prasību atlīdzināt ar likumu radīto kaitējumu nevarēja izskatīt administratīvā procesa ietvaros (skatīt iepriekš 22.–25.rindkopu).

99. Tiesa tagad izskatīs Valdības iebildumu, ka iesniedzējiem vajadzēja celt prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā pret Rīgas pilsētas ūdensapgādes

uzņēmumu, lai pieprasītu kompensāciju (skatīt iepriekš 72.rindkopu). Tiesa norāda, ka Senāts lietas pamatā esošajā tiesvedībā ir atsaucies uz tiesību normu trūkumu Latvijā par kompensāciju gadījumos, kāds ir šīs lietas pamatā. Tas netaupīja pūles, lai vērstu valsts iestāžu uzmanību uz šo jautājumu, proti, tas iesniedza divus pieteikumus Satversmes tiesā un informēja valdību par nepieciešamību veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos. Lai gan Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu procesuālu iemeslu dēļ, valdība principā piekrita, ka bija nepieciešams konkrēts normatīvais regulējums, lai noteiktu mehānismu kompensācijas izmaksai (skatīt iepriekš 16.–19.rindkopu un 32.rindkopu). 2013.gadā tiesību aktu grozījumi tika izstrādāti un iesniegti izskatīšanai Saeimā, taču tie netika pieņemti ar kompensācijas jautājumu nesaistītu iemeslu dēļ (skatīt iepriekš 38.rindkopu). Līdzīgu viedokli izteica arī attiecīgā pašvaldība (skatīt iepriekš 36. un 41.rindkopu).

100. Tiesā izskatāmajā lietā Valdība minēja vairākus nacionālo tiesu prakses piemērus (skatīt iepriekš 73.rindkopu), pamatojot savu argumentu, ka prasības iesniegšana vispārējās jurisdikcijas tiesā ir efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis. Tomēr minētie gadījumi bija saistīti ar atšķirīgiem faktiskiem apstākļiem un citu normatīvo regulējumu. Pirmais no gadījumiem bija saistīts ar cita veida aizsargjoslu, saistībā ar kuru attiecīgais likums, kā to atzīmēja Valdība, ietvēra konkrētas tiesību normas par kompensāciju (skatīt iepriekš 37.rindkopu).

101. Attiecībā uz otru gadījumu, uz ko Valdība atsaucās, Tiesa norāda, ka attiecīgās lietas dalībnieki bija uzsākuši pārrunas par zemes gabala atsavināšanu, taču viņu viedokļi par kompensācijas apmēru atšķīrās (skatīt iepriekš 73.rindkopu). Minētā situācija atšķiras no izskatāmajā lietā aplūkotās situācijas, jo nav informācijas par to, ka iestādes kādā brīdī būtu plānojušas atsavināt īpašumu no iesniedzējiem vai būtu piedāvājušas kompensāciju.

102. Attiecībā uz zemes apbūves ierobežojumiem, kas izriet no teritorijas attīstības plānojuma, iespēja iesniegt prasību par to, lai īpašumu iegādātos attiecīgās iestādes, ir būtisks vērā ņemams faktors (skatīt iepriekš minēto lietu *Phocas*, 60.rindkopa). Jāatzīst, ka iesniedzēji prasīja, lai viņiem piederošais īpašums tiktu atsavināts, taču viņu lūgums netika izpildīts (skatīt iepriekš 40.–41.rindkopu). Tiesa nepiekrīt Valdības argumentam, ka šāдай prasībai bija pamatotas izredzes, ņemot vērā, ka nacionālie tiesību akti neparedz kārtību, kādā iesniedzēji varētu tiesā iesniegt prasību par īpašuma atsavināšanu un prasīt iestādēm iegādāties viņu īpašumu (skatīt *mutatis mutandis* 2006.gada 14.novembra spriedumu lietā *Skibińscy pret Poliju*, iesniegums Nr.52589/99, 34.–39.rindkopa, 94.–95.rindkopa, kas attiecās uz īpašniekiem, kuriem tika piedraudēts kādā brīdī nākotnē atsavināt viņu īpašumu). Līdz ar to Tiesa secina, ka iesniedzējiem tika pieejami jebkādi līdzekļi, kas liktu iestādēm atsavināt viņiem piederošo īpašumu. Izvērtējot sūdzībā izklāstīto pasākumu samērīgumu, šādas procedūras trūkums būtiski nosveras par sliktu iestāžu pozīcijai.

103. Attiecībā uz trešo Valdības minēto nacionālo tiesu prakses piemēru (skatīt iepriekš 73.rindkopu) nebija strīda par to, ka attiecīgās lietas dalībnieki bija nodibinājuši piespiedu nomas attiecības, bet gan par to, ka viņi nevarēja panākt vienošanos par nomas maksas apmēru, kā rezultātā tā bija jānosaka tiesai. Turpretī izskatāmajā lietā nav norāžu, ka iesniedzēji bija noslēguši piespiedu nomas līgumu ar Rīgas pilsētas ūdensapgādes uzņēmumu.

104. Ņemot vērā nacionālo tiesu secinājumus un to, ka nav ne konkrēta normatīvā regulējuma par kompensāciju nacionālajā līmenī, ne attiecīgas nacionālo tiesu prakses, Tiesa secina, ka vispārējās jurisdikcijas tiesā iesniegtai prasībai pret Rīgas pilsētas ūdensapgādes uzņēmumu izskatāmās lietas apstākļos nebūtu pamatotas izredzes gūt panākumus. Līdz ar to Valdības iebildums šajā aspektā ir noraidāms.

105. Tiesa turpmāk izvērtēs to, vai iesniedzēji būtu varējuši prasīt, lai viņiem tiktu piešķirts cits zemes gabals. Lai gan nacionālās tiesas uzskatīja, ka iesniedzēji nebija izmantojuši šādu procedūru (skatīt iepriekš 29.rindkopu), Tiesa neredz nevienu juridisku pamatu, uz kuru viņi būtu varējuši atsaukties, lai šādi rīkotos (salīdzināt ar iepriekš minēto lietu *Kraujas HES*, 25.rindkopa, kurā konkrēts likums paredzēja šādu iespēju). Līdz ar to šādai prasībai nebija pamatotas izredzes gūt panākumus. To apstiprina arī tas, ka pašvaldība noraidīja iesniedzēju lūgumu par viņu kopīpašumā esošā zemes gabala apmaiņu (skatīt iepriekš 35.–36.rindkopu).

106. Turklāt iestādes nav veikušas nekādus pasākumus, lai risinātu jautājumu par šo nopietno iejaukšanos personu tiesībās, kas turpinās jau vairāk nekā desmit gadus, proti, tās nav ne uzsākušas formālu atsavināšanas procedūru (ņemot vērā, ka šādu procedūru varēja uzsākt vienīgi iestādes un ka tās šajā ziņā nav veikušas nekādus pasākumus), noslēgušas administratīvo līgumu vai nodibinājušas piespiedu nomas attiecības, ne piedāvājušas iesniedzējiem citu zemes gabalu vai izmaksājušas viņiem kompensāciju. Ievērojamais laika posms, kurā notika iejaukšanās iesniedzēju tiesībās, par ko netika izmaksāta nekāda kompensācija, ir vēl viens aspekts, ko Tiesa ņem vērā, izvērtējot sūdzībā izklāstīto pasākumu samērīgumu. Turklāt iesniedzēju situāciju pasliktināja nenoteiktība, ar kuru viņi saskārās, ņemot vērā to, ka viņiem bija pastāvīgi liegts izmantot viņiem piederošo īpašumu vai tam piekļūt vairāk nekā desmit gadu garumā un ka iestādes nebija veikušas nekādus pasākumus, lai risinātu šo situāciju.

107. Ņemot vērā visus iepriekš minētos faktorus, jo īpaši aizsargjoslu normatīvajā regulējumā trūkstošās tiesību normas par kompensāciju un veidu, kādā iestādes kopumā risināja šo lietu, Tiesa uzskata, ka iestādes nav nodrošinājušas taisnīgu līdzsvaru starp sabiedrības vispārējām interesēm un prasībām par iesniedzēju tiesību uz īpašumu aizsardzību, ievērojot, ka iejaukšanās iesniedzēju tiesībās notika vairāk nekā desmit gadu garumā, turklāt viņiem netika piedāvāta nekāda kompensācija vai cita veida atlīdzība. Līdz ar to sūdzībā izklāstītā iejaukšanās iesniedzēju tiesībās bija nesamērīga ar izvirzīto mērķi.

108. Līdz ar to ir pārkāpts Konvencijas 1.protokola 1.pants.

II. KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

109. Konvencijas 41.pants noteic:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma sekas novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

110. Tiesa atzīmē, ka iesniedzēji savā iesniegumā bija norādījuši, ka viņi vēlas saņemt kompensāciju par nemateriālo kaitējumu, kas viņiem bija nodarīts viņu tiesību uz īpašumu pārkāpuma rezultātā. Viņi arī lūdza noņemt ierobežojošo žogu vai, ja tas nebija iespējams, saņemt no valsts kompensāciju vai līdzvērtīgu meža zemes gabalu.

111. Tomēr iesniedzēji nebija iesnieguši nevienu prasību par taisnīgu atlīdzību tam paredzētajā termiņā, kā tas noteikts Tiesas Reglamenta 60.punktā. Tas, ka viņi Tiesai iesniegtajā iesniegumā bija lūguši piešķirt taisnīgu atlīdzību, minēto secinājumu nemaina (skatīt 2017.gada 30.marta spriedumu lietā *Nagmetov pret Krieviju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.35589/08, 61.rindkopa). Ņemot vērā izskatāmās lietas apstākļus, Tiesa uzskata, ka atbilstoši tās judikatūrai (turpat, 78.–82.rindkopa) nepastāv īpaši apsvērumi, kas būtu par pamatu taisnīgas atlīdzības piešķiršanai saskaņā ar Konvencijas 41.pantu.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENBALSĪGI

1. *Apvieno* Valdības sākotnējos iebildumus par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu un tos *noraida*;
2. *Atzīst* sūdzību par pieņemamu izskatīšanai;
3. *Nolemj*, ka ir pārkāpts Konvencijas 1.protokola 1.pants;

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas Reglamenta 77.punkta 2. un 3.apakšpunktam rakstveidā paziņots 2021.gada 21.septembrī.

Victor Soloveytchik
sekretārs

Síofra O’Leary
priekšsēdētāja

SPRIEDUMS LIETĀ “BĒRZIŅŠ UN CITI pret LATVIJU”

PIELIKUMS

N.p.k.	Iesniedzēja vārds, uzvārds	Dzimšanas gads	Pilsonība	Dzīvesvieta	Daļa kopīpašumā “Liezerei”
1.	J. BĒRZIŅŠ	1971	Latvijas	Katlakalns	50%
2.	M. BOLĒVICS	1968	Latvijas	Rīga	25%
3.	A. NOVIKOVS	1965	Latvijas	Rīga	25%